СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА“

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 28-го Липня 1898. | Число 30.

Календарь.

Липень.		
28	Ч.	Антиногена муч.
29	П.	Марины муч.
30	С.	Якинта Емиліяна
31	Н.	8. ПО СОШ. Макрины
1	П.	† Иліи пророка
2	В.	Симеона юрод.
3	С.	Маріи Магдалины

Змѣстъ

УВАГА.

Хотячй приступити до „Союза“ най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

ЗЪ ПОЛЯ БИТВЫ.

Президентъ Сполученыхъ Державъ выдавъ проклямацію, въ котрой оголошуе тымчасовый зарядъ для мѣста Сантіяго де Куба и околицѣ, та що портъ отвореный на ново для всѣхъ гандльовыхъ кораблѣвъ. — Коли война скôнчить ся, оголосить ся независимôсть Кубы и участь въ управѣ возьмуть всѣ горожане на Кубѣ безъ взгляду на народнôсть, або партіи.

По пôдданю ся Ишпанцѣвъ въ Сантіяго де Куба зайшло непорозумѣне помѣжь Шафтеромъ вождомъ америк. войскъ, а Гарціею вождомъ одной части кубаньскихъ повстанцѣвъ. — Гарція написавъ листъ до Шафтера зъ докорами, чому той не повѣдомивъ его про пôддане ся Сантіяго, та чому не запросивъ его на урочистôсть вывѣшеня американьской фляги. Коли президентъ про те дôзнавъ ся, высказавъ свôй жаль по поводу непорозумѣня и жичить собѣ, щобъ згода наступила якъ найскорше. — Крôмъ того президентъ запевняе кубанцѣвъ, що Сполученй Державы не мають злыхъ намѣрôвъ взглядомъ нихъ, а хотять лишь боротись въ имя независимости Кубы.

* * *

Филиппины леда день будуть занятй. Американцѣ суть певнй того, що Ишпанцѣ задля браку поживы пôддадуть ся, але больший буде клопôтъ зъ самыми повстанцями, котрыхъ есть кôлька партій и кожда зъ нихъ хоче робити на свою руку. Агвиналдо, оденъ зъ знатнѣйшихъ провôдникôвъ повстанцѣвъ оголосивъ ся диктаторомъ Филиппинъ.

* * *

"GONE WITH A HANDSOMER MAN."

Сполучени Державы и Куба

Майлсъ, генералъ американьскихъ войскъ, выѣхавъ уже на Порто Ріко, а зъ нимъ мае поспѣшити войско и кораблѣ, щобъ вôдобрати Ишпанцямъ той островъ. Кажуть, що укрѣпленя на Порто Ріко суть сильнѣйшй якъ на Кубѣ и здобуте буде труднѣйше, хочь сама людность есть пріязно успособлена до Сполученыхъ Державъ.

Въ самой Ишпаніи народъ переконавъ ся, що теперѣшный рядъ на згубу его провадить дальше войну и тому бурить ся. Щобъ не прійшло до революціи, знесено конституцію, права особистой свободы и заведено станъ облоги. Самъ рядъ ишпаньскій пересвѣдчивъ ся вже, що дальше провадженє войны, було-бъ руиною для Ишпаніи и тому розпочавъ уже переговоры зъ Вашингтономъ въ цѣли заключеня спокою.

Положенє жидôвъ и мазурôвъ въ краю.

Недавно дойшли насъ вѣсти, що въ заходной Галичинѣ Мазуры (польскй хлопы) рѣжуть жидôвъ. Се тй самй Мазуры, що р. 1846 рѣзали власну шляхту. Поляло ся навѣть трошки крови избраного Израиля, а не мало жидôвского маєтку пойшло зъ дымомъ и вѣтромъ, або попали въ руки грабовникôвъ. Що-жь за причина тыхъ розрухôвъ? Що попхало польского хлопа до того, щобы забавити ся коштомъ жидôвскимъ? Коли-бъ такъ можна було повѣрити польско-шляхотскимъ газетамъ, що надають тонъ суспôльной господарцѣ нашого краю и боронять интересы шляхты, котра загарбала всьо въ свои руки, то вôдповѣдь готова: агітаторы и елементы опозиційнй т. е. тй люде, товариства и партіи, котрй не годять ся зъ шляхоцкою политикою и господаркою краю, бо та попросту веде до закрѣпощеня всѣ инші станы краєвого населеня. Тымчасомъ оно неправда. Не треба бути великимъ политикомъ, або глубоко вченымъ, щобы не доглянути причинъ. Польско-шляхоцкй политики и газетярѣ, коли зайде щось такого, що кидае лихе свѣтло на ихъ господарку, або ихъ хвальбамъ „не впистко добже и леґальне“ поза границями краю, завдае брехню, звыкли звалювати на всѣхъ и на вся, тôлько не самй на себе. Тй причины не суть нынѣшнй. Они, можна сказати, вже мають свою исторію, хиба що въ остатныхъ пару рокахъ такъ досолили и приперчили мазурской шкôрѣ, що нестало терпцю.

Тй причины суть: нужда, лиха шляхоцка господарка и расова ненависть.

Галицка нужда такъ рускогo якъ и мазурского хлопа знана добре; она мае вже свѣтову славу. Роздроблене хлопскихъ грунтôвъ пойшло такъ далеко, що не найде пары для себе въ цѣлой Европѣ. Будучій историкъ хлопской посѣлости буде мусѣвъ колись за помочію побôльшаючого шкла въ табулярныхъ книгахъ глядати тыхъ значкôвъ, що нынѣ означають хлопску посѣлôсть. Крôмъ того майже що-рôчнй нещастя и неврожаи остатныхъ пару рокôвъ вôгнали до хлопскихъ хатъ голодъ скорше, якъ можь було сподѣвати ся. А шляхоцкй верховодцѣ, вмѣсто тому запобѣгчи и задосить учинити жаданямъ сѣльского населеня, дбали лише про осущене своихъ цѣлей всѣми можливыми и неможливыми способами; будували Польщу на Руси; за хлопскй центы вôдреставровували старй, королѣвскй муры Вавелю и т. д., а хлопови показували грушки на вербѣ, або туманили золотыми словами, бо се вже и такъ було жертвою для „быдла“ зô стороны паньской. А коли хлопъ не дуже вѣривъ тымъ словамъ и можь було сподѣватись, що пôйде своєю дорогою, тогды показувано ему жандарôвъ и войско, кулѣ, баґнеты и арешты.

Той роботѣ помагали на просторони цѣлого краю жиды, котрй суть однаково успособленй для панôвъ и хлопôвъ, а если наразѣ тримають зъ хлопами, то лише для интересу. Жидъ выступае ворожо проти хлопа въ трояком видѣ: яко шинкаръ та гандляръ, лихваръ и аґітаторъ паньскій, т. е. яко такій, що розпивае, одурює и ошукує хлопа.

Колись давнѣйше панъ мавъ горѣвку и силомôцю накидавъ хлопамъ на вôдробокъ. Нынѣ тй часы минули безповоротно, нынѣ навѣть вже пропинація не въ паньскихъ рукахъ, але въ краєвыхъ. Край выкупивъ пропинацію вôдъ панôвъ за 66 міліонôвъ зр. а.в. Паны сховали грошѣ и нѣчого не стратили. Они вынаймають вôдъ выдѣлу цѣлй круги пропинаційнй и вôднаймають жидамъ за подвôйну цѣну. И жидъ спокôйненько на коршмѣ шинкує, розпивае, одурює хлопа и вызискує, бо попри шинкованю вôнъ звыкло провадить торговлю всѣмъ можливымъ, навѣть достарчуванемъ дѣвчатъ и молодиць для паничѣвъ. — Жидъ також и повѣрникъ паньскій. Панъ безъ жида нѣчого не купить анѣ не спродасть. Жидъ милѣйшій панови якъ хлопъ, котрый на обохъ працює. Примѣрôвъ зъ галицкого житя можь навести богато, де хлопы заложили читальню або крамницю, а панъ зъ жидомъ въ першой мѣрѣ перешкаджали, а коли самй селяне хотѣли вôднаймити коршму та трафіку и заложити християньску господу, то панъ жидови тание пустивъ, а хлопа вôдкинувъ.

Въ той способъ вчать хлопа дозрѣлости.

На такихъ суспôльно-политичныхъ основахъ вôдбуваютъ ся въ краю борбы политичнй и національнй. Панъ, що держить всьо въ рукахъ и политику, навѣть въ политицѣ не годенъ безъ жида обойти ся. Жидъ аґітаторъ, жидъ купуе и выдурює картки до голосованя; жидъ въ часѣ выборôвъ диктує жандармамъ и старостамъ хто небезпечный, кого треба арештувати; жидъ разомъ зъ паномъ и польскимъ ксьондзомъ засѣдае до комісіи выборчои и помагае шахрувати и т. д. Однымъ словомъ, жидъ помагае вкорочувати горожаньскй права слабшихъ, та для интересу ставъ орудіемъ въ шляхоцкихъ рукахъ, а тымъ самымъ жидъ, котрого не глубоко вченый мужикъ бачивъ все на передѣ, мусѣвъ першій впасти жертвою пôмсты. А коли до того додамо ще ненависть до жидôвъ, то причины протижидôвскихъ розрухôвъ станутъ ясными якъ на долони. Правда, въ часѣ самыхъ розрухôвъ могли мати мѣсце ще иншй чинники, якъ звыкло дѣе ся, котрй доливали оливы до огню, однакъ тй безъ першихъ не значать нѣчого.

Такй смутнй вôдносины старого краю примусили спокôйного, отяжѣлого, вѣковымъ ярмомъ пригнетеного руского хлопа опустити батькôвску землю и шукати лѣпшои долѣ за моремъ, — а польского хлопа-мазура, котрый есть горячѣйшои вдачѣ и бôльше понятливый, пхнули до пôмсты надъ ворогами. Въ першой лініи вôнъ бачивъ и спôткавъ жида, отже и на жида кинувъ ся. Що оно стало ся такъ, а не вчинили сего жаднй аґітаторы, есть найлѣпшимъ доказомъ те, що майже въ одной хвили тй розрухи розширили ся на цѣлу заходну Галичину т. е. обняли майже цѣлу мазурщину.

А що зробили для усмиреня верховодячй политики? Ось нѣмъ вышли зъ остовпѣня першои хвилѣ, сейчасъ для обороны жидôвъ выслали войско. Поляла ся мазурска кровь, кульки ман-

(Продовжене на другой сторонѣ).

ПРО НУТРО ЗЕМЛѢ.

(Конець.)

XIV. Пôдземнй яскинѣ. Въ якій способъ они повстають? Слѣды звѣрятъ и людей, якй колись мешкали въ яскиняхъ.

Бесѣдуючи про працю пôдземнои воды, згадувалисьмо и про яскинѣ, якй та вода повымывала въ нутрѣ землѣ. Такихъ яскинь есть въ земной шкаралупѣ тысячки. Меншй, се лишь шпары и прорвы мѣжь скалами; бôльшй — властивй яскинѣ або печеры, суть обширнй заглубленя въ глубинѣ землѣ, що лучать ся зъ уровенею землѣ за помочію вузкихъ прогалинъ.

Если яскинѣ не дуже глубоко пôдъ землею, то наповняє ихъ звычайно воздухъ — холодный, якъ въ пивницяхъ. Если лежать глубоко, то часто-густо переповненй газами, котрй суть убійчими для звѣрятъ и людей. Мѣжь иншими, въ Италіи, недалеко Неаполю, есть яскиня, звана „собачою печерою.“ Провôдники, що обводять подорожныхъ по той яскини, берутъ зъ собою малу собаку; та ледви увойдуть до нутра яскинѣ, собака падае мертва, мовь бы вдарена громомъ, пôдчасъ коли люде можуть по нѣй ходити свобôдно. Походить оно зъ вôдти, що на самôмъ днѣ той печеры, збирае ся убійчій газъ, тяжшій воздуха, званый вуглянымъ газомъ; нѣчо дивного, що собака якъ низьке звѣря, вôддыхаючи при земли тымъ газомъ, мусить отруити ся. По выходѣ зъ той „собачои печеры“ провôдникъ несе собаку до воды, стараючи ся привернути єѣ до житя, однакъ не все оно удае ся.

Треба запримѣтити, що вôдъ того самого газу гинуть деколи и люде, що спущають ся до глубокихъ долôвъ, пивниць або копалень и также й тй, котрй спять въ избахъ, де вôдбуває ся ферментація спиритусу, пива и вина.

Повстане печеръ бувае дуже рôжне: творять ся они пôдчасъ землетрясеня наслѣдкомъ розрываня ся сыпкихъ скалъ, що лежать пôдъ бôльше збитыми; найчастѣйше однакъ печеры повстають зъ выполоканя водою якогось минерального гнѣзда, що легко дасть ся розпустити въ водѣ.

Найкраснй печеры стрѣчаемо въ ваняныхъ скалахъ. Въ такихъ печерахъ суть соплѣ при склепѣню и вапнянй стовпы, пôдпераючй склепѣнє, а середъ урочистои тишины, чути на всѣ стороны плюскôтъ капель воды, що падаютъ зъ горы.

Нѣчо цѣкавѣйшого якъ повстане тыхъ соплѣвъ и вапняныхъ стовпôвъ въ печерахъ! Приглянъте ся капли воды, котра звисае зъ склепѣня печеры, вôдрываесь и падае въ долину..... Сеся вода не есть чистою: мае она въ собѣ розпущене вапно. Коли капля высхне, лишаесь зъ ней трохи вапна: часть его творить маленькій, незамѣтный сопель на горѣшнôмъ склепѣню печеры, а часть, падае въ долину и творить тамъ тежь такій сопель. Слезить друга капля — и знову лишае трохи вапна, котре осѣдае на горѣшнôмъ и долѣшнôмъ соплю. Те саме робить капля трета, четверта и міліонова..... Соплѣ побôльшають ся; горѣшный выдовжуесь въ долину, долѣшный нарастае въ гору — а рôвночасно грубѣють. И такъ дѣесь черезъ сотки тысячи лѣтъ. Ажь оба соплѣ, горѣшный и долѣшный, стыкають ся и злѣпляють ся зъ собою. Тогдѣ вода, сплываючи по ихъ бокахъ, побôльшае ихъ, они грубѣють и зъ часомъ, по тысячахъ лѣтъ, повстають зъ нихъ стовпы, котрыхъ кôлькохъ людей не можуть обняти руками. Творене ся тыхъ вапняныхъ стовпôвъ, есть найкрасшимъ примѣромъ повôльнои, але безнастанной працѣ одной каплѣ воды.

Понеже такй самй соплѣ повстають и на стѣнахъ печеръ, тому творять они часто рѣзьбы, пригадуючй розличного рода предметы.

Зъ иншихъ цѣкавыхъ рѣчей въ печерахъ згадати ще належить про лиликôвъ, котрй спять тамъ цѣлый день, завѣшенй на задныхъ лабкахъ, по всѣхъ заглубленяхъ стѣнъ и склепѣня.

Деколи въ печерахъ суть пôдземнй озера и рѣки, якъ въ славной „мамутовой печерѣ“ въ пôвнôчной Америцѣ, въ штейтѣ Кентуки. Цѣлыми днями подорожный може ходити по численныхъ избахъ и коридорахъ той печеры, можь плавати по озерахъ и рѣкахъ — не оглянувши — помимо великихъ трудôвъ — навѣть половины красы. Цѣкава рѣчь, що въ тыхъ пôдземныхъ озерахъ суть розличнй звѣрята — рыбы, раки, оводы — по бôльшой части слѣпй або зъ очима, зарослыми скôрою. И справдѣ, на що-жь придали бы ся имъ очи въ понурôмъ, чорнôмъ пôдземелю?

Але ще що цѣкавѣйше, що въ богато печерахъ знаходять ся кости звѣрятъ, якй колись жили на земли. Однй зъ тыхъ костей належать до драпѣжныхъ звѣрятъ, котрй обôбрали собѣ мешкане въ печерахъ, иншй знову суть кôстьми, затягненыхъ ними жертвъ.

Въ кôнци середъ костей звѣрятъ можна знайти иншй меншй, зграбнѣйшй — выразно, кôстяки людей.....

По при нихъ бачити можна порозкидуванй кусники острого камѣня, мовь бы нарочно выгладженыхъ и пригадуючихъ намъ топоры, ножѣ, пилки. Тй камѣня — то знаряды и оружіе чоловѣка зъ тыхъ померклыхъ часôвъ дикости, коли его мешканемъ були печеры, убранемъ кусникъ медвежои шкôры, а одинокою обороною — деревяна ломака або кусникъ острого каменя, котрымъ треба було здобувати для себе поживу и боронити ся вôдъ напасти дикихъ и небеспечныхъ звѣрятъ.

За Бжезиньскимъ переповѣвъ Ст. Хлопôвъ.

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:
„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои)

ліхерскй зъ ласки высшихъ братôвъ поласкотали кости польского хлопа и арешты стали наповнювати ся. — Що ще бôльше? Ще въ 33 повѣтахъ захôдной Галичины запроваджено станъ выемковый т. е. завѣшено всѣ горожаньскй права конституційнй и запроваджено наглй суды т. е. такй, що зловивши на горячôмъ учинку — карають виновника на мѣсци до 24 годинъ безъ жадного вôдклику, хоть бы навѣть смертію. Тй повѣты суть: Бяла, Бохня, Бржеско, Доброва, Горлицѣ, Грибôвъ, Ярославъ, Ясло, Кольбушова, Краковъ, Кросно, Ланьцутъ, Лиманова, Лѣско, Мелецъ, Мишленіце, Ниско, Новый Санчь, Наймарктъ, Пільзно, Подгурже, Перемышль, Ропчице, Ржешôвъ, Сянокъ, Сайбушь, Стржижовъ, Тарнобржегъ, Тарновъ, Вадовицѣ и Величка. Крôмъ того, якъ звыкло въ такихъ часахъ, замкнено богато товариствъ и заказано деякй часописи по бôльшихъ мѣстахъ и то переважно робôтничй и соціялістичнй.

Чи тй мѣры усмиреня розрухôвъ доведуть до цѣли, покаже будучнôсть. Однакъ вже теперь суть они схибленй. Правда, баґнеты и наглй суды, розрухамъ скоро положать конець, бо страхъ передъ силою значить богато, однакъ чи на довго? Они успокоять тôлько на якійсь часъ, щобы колись пôзнѣйше знову повторили ся зъ ще бôльшою завзятостію. Такъ оно стане ся, сли зла цѣлковито не усуне ся, сли такй вôдносины, що були причиною розрухôвъ, будуть панувати дальше. А що польско-шляхоцкй верховодцѣ не скоро се зроблять, можна вносити зъ сего, що теперѣшный станъ выемковый они выкористали не лише до усмиреня розрухôвъ и укараня винныхъ, але також до угнетеня своихъ политичныхъ противникôвъ. Примѣромъ: замкнено соціялістичнй товариства и завѣшено ихъ газеты, котрй ворогами жидôвъ не були и не суть, пôдчасъ коли протижидôвскй газеты выходять дальше и спокôйно пишуть на жидôвъ; а по друге завѣшено конституцію въ пару такихъ повѣтахъ, де розрухôвъ не було. Але няй тамъ! Сли р. 1846 и остатнй подѣѣ дають за мало науки и перестороги, то най посподарять дальше по свому. Прійде часъ, а зъ нимъ и покута.

Такй суть причины, станъ и наслѣдки протижидôвскихъ розрухôвъ въ старôмъ краю. Они були лише въ захôдной Галичинѣ на мазурщинѣ т. е. мѣжь польскими хлопами, до всхôдноп Галичины т. е. на руску часть они ще не дôстали ся, а пару повѣтôвъ гôрскихъ зъ населенемъ мѣшанымъ и оденъ чисто-рускій не можуть входити въ рахубу, бо тамъ ще тыхъ розрухôвъ не було. Однакъ знаменитый політикъ и вченый „А. Р. Вѣстника“, пишучи о тôй справѣ въ ч. 25. не вытримавъ, щобы не примѣшати „франковско-радикаловъ“ и т. д., хочь першій лѣпшій мужикъ зъ грибôвского знае, що Русины на захôдну Галичину не мають жадного вплыву. Ось що пише той вченый: „Жалѣемъ дуже, что въ томъ нещастю, хоть изъ малой части, компротованы(!) и наши Русины, о которыхъ вообще извѣстно, что суть почитателями закона и религійные. Но то смутный плодъ рушиньско-новоерско-фонетического радикализма, заквашеного квасомъ соціялизма и вікраиноманіи.“ — А то втявъ! То всьо разомъ зъ Мазурами пасуе якъ кулакъ до носа! Мы такожь жалѣемо разомъ зъ тымъ вченымъ, але надъ его глупотою и злобою. Ще глупоту можна бъ простити, але въ кождôмъ разѣ чоловѣкъ не повиненъ писати о тôмъ чого не знае; але злобу годѣ простити. А по друге сли газета, котра повинна служити для просвѣты, годуе неправдою своихъ читателѣвъ, то така просвѣта вôдобе ся на шкôрѣ самыхъ просвѣтителѣвъ, що доказують повысшй розрухи.

А. Бончевскій.

ВѢСТИ ЗЪ БРАЗИЛІИ.

Ще въ першихъ дняхъ сѣчня с. р. — отже въ самыхъ початкахъ мого прибутя въ Америку, написавъ-емь листъ до Бразиліи, до о. Кизимы и просивъ-емь, щобы подавъ менѣ де-що о житю нашихъ людей зъ повѣту сокальского, особливо про тыхъ пару родинъ, що походять зъ сѣлъ, котрй належали до моеи парохіи. Просивъ-емь такожь о адресы, бо моя нотатка зъ адресами загинула десь въ дорозѣ. Довго прійшло ся ждати на вôдповѣдь. Я думавъ, що мôй листъ затримавъ ся въ дорозѣ. Однакъ — на мою радôсть — сими днями отримавъ-емь листъ о. Кизимы, вразъ зъ письмами двохъ бувшихъ моихъ парохіянъ. Листъ о. Кизимы писаный 8. червня, а тыхъ двохъ еміґрантôвъ ще 27. марта. Правдоподôбно, они вôддали свои листы о. Кизимѣ до пересланя, а о. Кизима зъ браку часу, не мôгъ скорше вôдослати.

Дечимъ зъ тыхъ листôвъ, хотѣвъ бы мъ подѣлити ся зъ ширшою громадою, бо все таки есть въ нихъ дещо цѣкавого про жите та духъ нашихъ людей, що осѣли въ Прудентополісъ, провінціи Парана. А зъ другои стороны тй люде просять, щобы о тôмъ звѣстити ихъ рôдню, що зроблю въ части въ сей спосôбъ, бо наша „Свобода“ доходить до тыхъ сѣлъ.

I.

Першій листъ о. Кизимы писаный тôлько до мене, отже нема потребы его подавати. Скажу тôлько, що о. Кизима по довгихъ тарапатахъ зъ португальскими бискупами зôставъ таки узнаный самостôйнымъ парохомъ въ Прудентополісъ и именованый ґенеральнымъ міcіонаромъ рускимъ въ епархіи куритибскôй т. е. въ провинціяхъ: Парана и Санта Катарина. А въ тыхъ дняхъ сподѣвае ся приѣзду о. Мартинюка, монаха Василіянина и одного братчика. Про долю нашихъ людей згадуе о. Кизима дуже коротко. „Наши кольоністы — каже — по гôркôй бѣдѣ, починають приходити до себе, по далеко, дуже далеко имъ до добра. Дочекали ся потрохи кукурудзы и гарнои фасолѣ — отъ и вже всьо. Вже зъ голоду не будуть гинути, якъ гинули. Чого иншого не заразъ дочекають ся............. Богато — дуже богато нашихъ людей выгинуло, а що дѣтей пропало въ рукахъ Бразиліянôвъ, то оденъ Богъ знае(?!) Таты и мамы продавали свои дѣти за кôлька мільрейсôвъ або за трохи муки, а що жѣнокъ и дѣвчатъ пôйшло на злу дорогу, то не порахувавъ бы.“

Тыхъ кôлька слôвъ про нашихъ людей, однакъ — якъ менѣ видить ся — трошки за яскраво зôставленй и въ дечôмъ не годять ся, навѣть зъ успособленемъ нашого чоловѣка. Въ Прудентополісъ есть маленька каплиця, дôмъ для священника будуе ся, мѣсця пôдъ церковь и школу суть готови, однакъ то всьо йде поволеньки, бо люде дуже бѣднй.

II.

Другій листъ Ивана Петровича, що походить зъ Городища варяжского, пов. Сокаль.

„Духовный отче!

Поздоровляю васъ нынѣ я чоловѣкъ подлый и убогій, щастя и здоровля жичу зъ серця. Дякую за те, що жадаете, щобысьмо вôдзывали ся однй до другихъ зъ далекихъ краѣвъ и показали любовь-дѣти рускои землѣ, розсѣянй по свѣтѣ; розповѣли о своимъ щастю, о доли, яка насъ чекала за океаномъ.

Покинулисьмо руску землю, выпрацювану, дѣдôвъ, прадѣдôвъ, отцѣвъ нашихъ; покинулисьмо дороги и стежки, выѣзджений и выдопканй; покинулисьмо тй пороги и домы, школы и домы божй, що побудовали для нашого добра и тй дзвоны, що насъ кликали и будили до молитвы и священникôвъ, що голосили слово боже; покинулисьмо звычаѣ и обычаѣ, причты и приповѣсти руского народу. То така божа воля.

Зъ одной стороны смутно и нудно. Якъ мати вôдлучила свою дитину, она тужить, нѣмъ призвычаѣть ся, такъ и мы въ вôдвѣчнôй пустыни бразилійскôй — трудно навыкнути, трудно упаматати ся. Може бути для насъ радостію и веселостію, кобысьмо були годнй терпѣти для Господа Бога и зачати початокъ житя на славу божу въ тôмъ краю.

Мы выйшли зъ пышного Вавилону, бо тамъ не було вôдъ кого навчити ся, анѣ прикладу взяти, бо всюда якій панъ, такій крамъ; много читали, але много облудь.

Отъ наша доля въ тôмъ краю: дôсталисьмо то, що намъ бракувало; лѣса и землѣ, то вже досить маемъ на чѣмъ працювати, куда розôйти ся, тамъ вже було проплакане полѣно дровъ и кавальчикъ землѣ проклятый и переправованый и переплаченый. Ту щосьмо увидѣли, то такъ якъ сонъ. Можемъ бути щасливй, сли заховаемъ то, що Богъ приказуе, бо много працѣ. Нема ничь готового, треба на всьо старати ся на ново. Всьо облѣтае — щосьмо зъ собою привезли — до остатнього.

Не много зналисьмо, по що ѣхали. Мы не були такй мудрй......... Зналисьмо тôлько, що въ вôтчинѣ не могли утримати ся, та треба втѣкати въ свѣтъ за море... ..... Наша доля, не можемъ сказати, що зла, бо бысьмо тымъ Бога ображали. Доѣхалисьмо до Паранаґвы за своимъ коштомъ. Ту насъ тримали и давали намъ отримане и дальшу подорожь, чи котрый мавъ, чи не мавъ. Але зъ голоду нѣхто не вмеръ, ино зъ божои волѣ. Дали намъ лѣса. Не пытали, чи маемъ грошѣ. Не попалисьмо въ неволю, що може ся стати. Еще видко, що Г. Богъ хоче той народъ до себе пригорнути, до себе навернути, бо приславъ намъ пастыря правдивого, що голосить слово боже въ предвѣчнôмъ лѣсѣ. Ходить, трудить ся, працюе для нашого спасенія. Трудно описати, що въ такôмъ вôдвѣчнôмъ лѣсѣ голосить ся слово боже и серце чоловѣка переймае ся радостію.

Ошукавъ ся той, що собѣ обѣцявъ за моремъ золоту гору лупати и ховати та збивати въ торбу або готовй пироги та роскôшь. Самъ не знавъ, якъ що стало ся. Штирлінґи золотй помѣнявъ за кавалокъ хлѣба, бо не хотѣвъ працювати. На ґвалтъ вертати ся до Галичины! Неоденъ плаче надъ могилою своихъ дѣтей, що ихъ Богъ забравъ до себе, або дѣти своихъ родичѣвъ. При тôмъ доношу, отче духовный, що насъ выѣхало чотырохъ (4 родинѣ) зъ тои парохіи и ще жіемо крôмъ одного Василя Мороза.

Кôнчу тыхъ пару слôвъ, прошу приняти вôдъ недостойного слуги, перечитати и — сли ласка — написати до насъ.

III.

Третый листъ Петра Казноха зъ села Варяжа, пов. Сокаль. Подаю зъ него лише цѣкавше:

„Выѣхалисьмо зъ Варяжа зъ тои тарапаты, щосьмо просили о метрики и не хотѣли намъ дати и кричали всѣ, що мы продали дѣтей маєтокъ, ихъ вôтчину и забираемъ ся въ свѣтъ. И всюда кричали до самои границѣ пруской, ажь на коморѣ пересгали. За божою помочію, дôсталисьмо ся до Бразиліи. Подорожь була — якъ знаєте — прикра, але доѣхалисьмо здоровй и живй и жіемо; ино хлопецъ Петро Беднарчукъ померъ вже на мѣсци въ Прудентополи. Своимъ коштомъ до Паранаґвы, а зъ вôдси коштомъ урядовымъ, колея и вѣктъ; далѣ зъ Понто Ґроса до нового мѣста Прудентополісъ. Ту мешкалисьмо 5 мѣсяцѣвъ и пôйшлисьмо на шакры. Дôсталисьмо лѣса, що не знаемъ на певно, якъ обличити. Есть на чѣмъ працювати и — если Богъ позволить — то и хлѣбъ буде.

Прошу о. духовного о метрики. Чи о. Коритиньскій подали до Львова, бо тамъ взяли грошѣ п. Тушиньскій на кошта и стемплѣ и для о. К. оплату, але що нема, прошу — если можнôсть — довѣдати ся, бо не знати, коли тй дѣти родили ся.

Тутъ наша доля чорненька. Вродила ся тôлько чорна фасоля и кукурудза та дещо зъ городовины. Жита и пшеницѣ ще нема. Нема пытльового хлѣба, ино въ жорнахъ мелемо кукурудзу и печемо хлѣбъ. Если бы въ Варяжи зобачили, що мешкаемъ въ будѣ и хлѣбъ зъ кукурудзы ѣмо, то-бъ ся посмѣяли, але мы ся тымъ не журимъ.

Просимъ о. дух. де-що имъ написати о нашôмъ житю, що маемъ землѣ подостаткомъ, лѣсъ дерева безъ личбы, а они не мають чимъ палити. Знаете, мы бы написали, та они насъ не розумѣють; замѣсть вѣдомости народъ баламутить ся и хотѣвъ бы всьо знати якъ въ Бразиліи. А ту всьо инакше. Неоденъ въ Галичинѣ ѣздивъ, а ту пѣхотою ходить; тамъ ся новымъ кожухомъ величавъ, а ту продавъ, проѣвъ; неодна коралѣ ховала для зарозумѣлости, а ту дала за кавалокъ хлѣба. Неоденъ тамъ служивъ, не мавъ кутика, а ту панъ, мае лѣсъ, поле, дерево и вродило ся де-що; сидить собѣ коло огню, палить тютюнъ, бо єго не коштуе, мае свôй

ИШПАНЬСКО--АМЕРИКАНЬСКА ВОЙНА.

Головнй причины ишпаньско-американьскои вôйны.

Нынѣшну ишпаньско-американьско вôйну, выкликали двѣ, головнй причины: смерть генерала Антонія Мацео, котрого Йшпанцѣ забили зрадою дня 4. децембра, 1896 р. и высаджене минами американьского военного корабля „Maine.“

Коли въ Америцѣ розôйшлась вѣдомôсть про убійство генерала Мацео, трудно вже було конгресови повздержатись вôдъ острого выступленя въ справѣ Кубы, а численнй вѣча для выраженя симпатіи и вспôвчутя для Кубы вôдбули ся въ богато мѣстахъ.

Населене въ Вашинґтонѣ було такъ обуренe, що товпы ставали по рогахъ улиць и було-бъ прійшло до поважныхъ забурень, якъ бы не вôдрочено конгресу. Знатнѣйшй мужѣ въ сенатѣ, выступали въ оборонѣ Кубанцѣвъ и въ однôмъ часѣ здавалось, що напевно прійде до вôйны.

Зъ новымъ рокомъ 1897 наставъ спокôй и може бы не прійшло до вôйны, если-бъ не высаджене военного корабля „Maine“ въ заливѣ гаваньскôмъ въ ночи 15. лютого 1898 р., при чôмъ 266 Американцѣвъ стратило жите, а 4 міліоны, котру то вартôсть представлявъ корабель, пôйшло марно. Въ тôмъ выпадку въ цѣлôмъ краю закипѣли всѣ обуренемъ и успокоене людности було вже неможливымъ.

Если-бъ однакъ Ишпанія була безпроволочно прислала чекъ на 4 міліоны дол. и заплатила вôдшкодоване за жите морякôвъ, могло бъ не прійти до вôйны, але Ишпанія того не учинила. Противно, слѣдча комисія заявила въ мѣсяць по збуреню „Main-а“, що причиною тои експльозіи була недбалôсть американьскихъ морякôвъ.

Се доляло оливы до огню и 19. цвѣтня с. р. президентъ заславъ Ишпаніи ультиматумъ, въ котрôмъ жадавъ, щобъ до трехъ днѣвъ вынеслась зъ Кубы, що немовь рôвналось выповѣдженю вôйны.

Початокъ.

Повстане Кубанчикôвъ розпочалось и взрастало такъ степенево и тихо, що для бôльшости було оно несподѣванкою навѣть тогдѣ, коли вже майже цѣлый рôкъ лютилось. Въ лютôмъ 1895 повстане выбухло на Кубѣ въ трехъ провинціяхъ. Вже вôдъ давна Кубанцѣ зрывались противъ Ишпанцѣвъ, але се вôдбувалось досить спокôйно ажь доси. Дня 24. лютого повстанцѣ выгнали Ишпанцѣвъ зъ трехъ провинцій и генералъ-губернаторъ Cajella зателеграфовавъ до Мадриту о додане ему 1400 жовнѣрôвъ. По прибутю войска вырушивъ вôнъ противъ ворохобникôвъ, але невдовзѣ пересвѣдчивъ ся, що повстанцѣ суть сильнѣйшй вôдъ него. Генералъ Ант. Мацео доводивъ повстанцями и побивавъ на кождôмъ мѣсци Ишпанцѣвъ такъ, що ишпаньске правительство вôдкликало назадъ до краю свого генералъ-губернавора, а на его мѣсце выслало генерала Кампоса.

Той, ледви ставувъ на кубаньскôй земли, зôбравъ сейчасъ свои войска и подôбно якъ его попередникъ, хотѣвъ выперти повстанцѣвъ зъ провинцій, ними занятыхъ и розпорошити ихъ на вѣчнй часы. Але не було се такъ легко. Заразъ по своимъ прибутю стрѣнувъ ся вôнъ зъ повстанцями, котрыми доводивъ генералъ Гомезъ пôдъ Гвантанамо и ту звѣвъ зъ ними битву, въ котрôй 400 Ишпанцѣвъ зôстало забитыхъ, пôдчасъ коли по сторонѣ повстанцѣвъ не згинувъ анѣ оденъ чоловѣкъ.

Перша завзята борба.

Але не все щастило повстанцямъ. Въ кôлька днѣвъ по битвѣ пôдъ Гвантанамо оденъ полкъ повстанцѣвъ розбито, а опôсля генералъ Гомезъ на чомѣ 700 кавалеріи понѣсъ страшну програну.

Але Мацео, коли почувъ гукъ выстрѣлôвъ, поспѣшивъ зъ помочею Кубанцямъ и опôсля Ишпанцѣ мусѣли завернути зъ великими стратами.

На початку 1896 р. Кампосъ попавъ въ неласку Ишпаніи и вôдкликаный до краю, бо не потрафивъ здусити кубаньскихъ ворохобникôвъ.

На его мѣсце прислали „рѣзника“ Вейлера, котрый причаливъ до Кубы зъ такою думою, що не хотѣвъ анѣ бесѣдувати зъ своимъ попередникомъ. Вейлеръ привѣзъ зъ собою 100 тысячь войска, котре заразъ выславъ на поле битвы.

Дня 17. лютово 1896 р. Вейлеръ выдавъ свою славну проклямацію, пôсля котрои всѣ Кубанцѣ, що мешкали по-за мѣстомъ, мусѣли поселитись примусово въ мѣстѣ. Назвали ихъ концентрадами. Въ кôлька днѣвъ пôзнѣйше, Вейлеръ выдавъ розпорядженe, щобъ осаджено ихъ лишь при декотрыхъ улицяхъ и опôсля одержали они назву реконцетрадôвъ. Згромаджено ихъ въ вôйсковыхъ кватирахъ. Та проклямація була початкомъ звѣрячого панованя Вейлера на Кубѣ. По той проклямаціи, Кубанцѣ зачали що денно гинути сотками зъ голоду. Вейлеръ загадавъ въ той спосôбъ знищити Кубанцѣвъ.

Рѣзникъ Вейлеръ.

Тымчасомъ очи Вейлера були зверненй и на поле битвы. Розôславъ вôнъ свою армію въ усѣ напрямы и повѣдомивъ повстанцѣвъ, що мусять або зложити оружіе або уступити. Уступити, значило те саме, що пôддати ся, зложити оружіе, бо оцеанъ окружавъ ихъ зъ усѣхъ сторôнъ. А затѣмъ, если-бъ хотѣли уступити, мусѣли бы потопити ся. Знавъ про те лукавый Вейлеръ и гадавъ, що пôддадуть ся. Але Гомезъ анѣ не думавъ складати оружія. Зôбравъ вôнъ 3 тысячи повстанцѣвъ и розбивши кôлька вôддѣлôвъ ишпаньского войска, дôйшовъ ажь до провінціи Гаваны Ту выгравъ такожь одну битву.

Першого жовтня 1896, Вейлеръ одержавъ повѣдомлене зъ Мадриту, що се повстане коштуе вже Ишпанію 390 міліонôвъ долярôвъ, наслѣдкомъ чого мусить бути якъ найскорше придавлене. Дали ему на се часъ до 1. сѣчня 1897 року. Се розпорядженe ишпаньскои короны такъ налякало Вейлера, що той хопивъ ся зрады, котрои жертвою упавъ генералъ повстанцѣвъ Ант. Мацео.

Зраду ту выконавъ въ слѣдуючій спосôбъ: Мацео одержавъ вôдъ Вейлера запрошене на нараду въ справѣ дипльоматичной. Мацео выстроеный въ свое найкрасше убране, зъ дорогоцѣнностями на грудяхъ и рукахъ, безборонный, якъ лицювало гостеви, удавъ ся до обозу непріятеля. Товаришивъ ему лишь сынъ Гомеза. Коли станули передъ Вейлеромъ, той, не промовивши

и за податокъ нѣхто нич не каже. Ино бѣда, що жидика нема, щобы мавъ зъ кимъ гандльовати."

Ще я хотѣвъ бы додати пару словъ до повысшихъ вѣстей. Тй люде выемігрували до Бразиліи тому 2 роки, отже въ тôмъ часѣ, коли вже за дармо не перевозили. Покидали край тогды, коли на еміграцію и еміграитôвъ зачали по галицки уважати, черезъ що люде натерпѣли ся богато. Тяганины та бештаньны по бецирках и урядахъ такъ свѣтскихъ якъ и духовныхъ, мѣсто вилывати усмирюючо на хотячихъ раю бразилійского, защѣпилювали въ серця ихъ тôлько гнѣвъ побôльшали кошты и вспомагали горячку еміграційну. Нарôдъ лишавъ батькôвщину середъ проклонôвъ, що выкористали агенты. Ось навѣть такій п. Тушиньскій зô Львова выдурив на метрики, котрыхъ люде до нынѣ не бачили. Будучи сотрудникомъ въ Варяжи — о сколько собѣ пригадую — то старый парохъ жадныхъ метрикъ на прошене п. Тушиньского не высылавъ. Въ кождôмъ разѣ прошу теперѣшного тамошного сотрудника о. Набака, щобы о. К. про те розпытавъ, заглянувъ до протоколу и подавъ до публичнои вѣдомости про совѣстнôсть п. Тушиньского.

Въ наведеныхъ листахъ скупо вѣстей про жите нашихъ людей тои околицѣ въ Бразиліи. Але яки они е, все таки цѣкавй. Однымъ словомъ ще бѣда. Характеристичне се; що у нашого христіянина нарѣкане на нужду, туга за краемъ батькôвскимъ, надмѣрне уповане на Бога беруть верхъ, середъ чого це и жида згадае, бо не мае зъ кимъ гандльовати. Тои реальнои працѣ, выкористаня даныхъ обставинъ и знаня житя, якй бачимо у еміграитôвъ чужихъ народôвъ, у нашихъ дуже мало. Здае ся, наче бы ждали на галицкого жидика, щобы допомôгъ. Не журѣть ся, сли самй не зробите того, що повиннйсьте, то скоро будете мати жидка и то неодного, тôлько трошечки зъ нужды обтрясетесь. Надѣя на Бога добра, але не надмѣрна. До надѣй треба це сильно приложити руки.

Ант. Бончевскій.

Гигієна або наука о здоровлю.

Ще кôлька словъ про щеплене.

Въ теперѣшныхъ часахъ крôмъ щепленя вôспы маемо ще и другй щепленя. И такъ, въ случаю укушеня скаженою собакою, мы щепимо Пастеуровскій антитокеинъ, названый по имени французкого ученого Пастеура, котрый вынайшовъ той антитокеинъ и спасаемо жите вôдъ страшнои недуги, званои „водобоязнь", при котрôй чоловѣкъ не може нѣ ѣсти, нѣ пити и умирае зъ голоду. Такъ само при занедужаню дѣтей дифтеріею, противъ котрои не було передъ тымъ майже жадного средства и такй дѣти звычайно умирали, а теперь маемо прекрасне средство въ видѣ дифтерійного антитокеина, вынайденого двома учеными, нѣмецкимъ лѣкаремъ — Берингомъ а французкимъ — Ру и мы въ силѣ теперь борои ся зъ тымъ безпощаднымъ недугомъ, котрый давнѣйше забиравъ тысячи дѣтей въ могилу. Навѣть зô страшными сухотами, противъ котрыхъ не було доси нѣякихъ средствъ, мы теперь можемо вже бороти ся, завдяки антитокеинови Коха, котрый хочь ще не довѣвъ свого великого значѣня, якъ спасителя вôдъ тои недуги, но колись се средство бôльше усовершить ся. Взагалѣ треба сказати, що въ теперѣшныхъ часахъ лѣкарѣ выходять чимъ разъ новѣйшй антитокеины противъ розличныхъ инфекційныхъ (заразливыхъ) недугôвъ и хто знае, може вже близькій часъ, коли противъ всякои инфекціи (заразы) буде антитокеинъ и смертельнôсть вôдъ заразливыхъ недугôвъ мы будемъ въ силѣ зменчити. Треба на те памятати, що чимъ скорше щепити той антитокеинъ при занедужаню даною заразою тымъ бôльшй виды на подужане недужого. Въ особенности то важне при занедужаню дѣтей дифтеріею и тому, коли родичѣ лишь почують твердый, сильный кашель зъ тяжкимъ вôддыхомъ у дѣвины, они сейчасъ повиннй удати ся до лѣкаря, котрый пôзнавши правдиву дифтерію, поспѣшить зъ защепленемъ дифтерійного антитокеина и ратуе дѣтину, мѣжь тымъ якъ въ случаю недбалости зô стороны родичѣвъ и вôдкладованемъ прикликати лѣкаря, въ надѣи, що дѣтина може бути сама выйде и безъ медецины, лѣкарѣ тратять саме вôдповѣдный и пригôдный часъ для щепленя, а родичѣ тратять дѣтину.

Д-ръ С. Блюмбергъ.

НОВИНКИ.

До предсѣдателѣвъ читалень.

Вы пригадуете собѣ п. предплатники „Свободы", що мы вже разъ поднесли вагу выдавництва просвѣтныхъ книжочокъ. Проектъ той не мôгъ увойти сейчасъ въ жите задля розличного рода перепонъ. Теперь коли у насъ вже своя машина, а матеріялъ до книжочокъ въ рукахъ, мы можемо приступити до выдавництва. Перша книжочка „про конституцію Сполученыхъ Державъ" появить ся невдовзѣ, тому най предсѣдателѣ читалень понрисылають нашôй редакціи списы всѣхъ охочихъ до читаня. Рôвножь и въ тыхъ мѣсцевостяхъ, де нема читальнѣ, най згромадять ся и подадуть намъ свои имена. Що выдавництво поучаючихъ книжочокъ трохи припôзнило ся, нѣчо въ тôмъ дивного, коли звяжемъ ся бракъ розличныхъ рѣчей до того потрѣбныхъ. Теперь помалу будемо старати ся повыповнювати тй браки, а читателѣ не мало причинять ся до усуненя тыхъ недостачь, коли каждый накладъ порозхапають, розумѣе ся, за грошѣ.

— Ажь 15 міліоновъ лѣрôвъ — якъ доносить одень италійскій дневникъ — выдало италійске правительство на усмиренѣ революціи голодовои, котра выбухла въ маю с. р. на пôвостровѣ Апенѣньскимъ. Певно, если бы таку суму було правительство выдало передъ тымъ на якй публичнй роботы, щобы допомогти голодуючому населеню, то не було бы прійшло до розрухôвъ и такого страшного проливу крови.

Цвѣтокъ православный.

Такъ якъ я довго въ Jersey City перебуваю, переходили ся рѣжнй хвилѣ: злй и добрй. Але въ одномъ часѣ зачало ся и кривославіе розширювати, а те кривославіе зачавъ голосити такій твердо-рускій патріотъ якъ Яковъ Урбанъ зъ села Ждыня въ Галичинѣ. Зо два мѣсяцѣ лазили по улицяхъ и верещали, що ихъ православіе такъ взрастае, якъ цвѣты на веснѣ; але не довго тревало якъ всьо пôшло въ дубину и они лишили ся якъ на ледѣ. Що-жь ту робити нашому твердому патріотови? Православнй его покинули, а до своихъ якось не смѣвъ навернутись и чиста розпука. Ажь учувъ нашъ Яковъ, що ждыньска громада въ краю вôдкупила вôдъ жида корчму, тай загадавъ поѣхати тамъ и стати арендаремъ, бо якъ казавъ, що тамъ нема такого мудрого чоловѣка, котрый бы розумѣвъ ся на такôмъ бізнесѣ. Позбиравъ вôнъ свое имане, тай подувъ до краю, але коли прійшовъ до свого рôдного села, то майже всѣ знали, що вôнъ есть кривославнымъ чоловѣкомъ, тай не приняли его за арендаря, бо ту кажуть, за мягонька Русь для такого твердого, мôгъ бы за-надто здусити. Радъ не радъ нашъ твердый патріотъ позбиравъ зновь свое имане, тай потелабавъ до твердои Руси, то есть на Мадяры. . . . Зъ Богомъ Парасю !...

Лемко.

О снахъ.

Нѣмецкій лѣкаръ д-ръ Пиля предложивъ недавно въ товариствѣ для психологіи и неврольогіи обширну и займаючу свою студію надъ правилами володѣючими снами. Сей лѣкаръ орѣкъ на пôдставѣ досвѣдôвъ, що въ першôй годинѣ по засненю снôвъ немае ся, а если е, то вôдтворюють образы давныхъ приключень. Чимъ близше поры вставаня, тымъ частѣйше сны вôдтворюють свѣжо пережиті факты и хвилѣ. Мае се походити зъ того, що комôрки мозковй, котрй въ послѣднôмъ часѣ найбôльше потребують вôпочинку и въ першихъ хвиляхъ сну они майже мертвй. Доперва троха покрѣпивши ся, зачинають свою роботу та вôдтворюють въ нельогічнôмъ и часто невыразнôмъ освѣтленю найновѣйшй пережити пригоды.

— Дня 24. с. м. вôдбуло ся торжественне посвячене рускои церкви въ Ансоніи, Конн. при численнôй участи народа. Для браку мѣсця описъ того торжества подамо въ слѣдуючôмъ числѣ.

— Въ Сербіи (що числить 1 міл. 300 тысячь мешк.) е 675 осôбъ, що мають высше 100 лѣтъ. Ишпанія (що мае 17 міліон. мешк.) мае 401 осôбъ по надъ 100 лѣт. жіючихъ, а Франція зъ 38 міліонôвъ мешк. лише 213. Нѣмеччина зъ 55 міліон. лише 78, Австрія зъ 51 міліон. лише 47 (половина жидôвъ и обывателѣвъ, а половина головно--польскихъ ксьондзôвъ, зъ тыхъ оденъ рускій хлопъ)...

зъ ними одного слова, велѣвъ ихъ хопити и порубати на кусники.

Въ ночи пôсля того морду Кубанцѣ напали на обôзъ Вейлера, щобъ вôдобрати тѣло свого вожда. И вôдобрали его и принесли до свого обозу, потяте мечомъ зрадника.

Пановане жостокости.

Вѣдомôсть про те рознеслась летомъ блискавицѣ по цѣлôй кули земскôй, а Вейлеръ звинявъ ся передъ королевою, що за пересадно его представили. Чи повѣрила ему королева чи нѣ — не знати; але се певне, що ишпаньскій нарôдъ не повѣривъ его поясненямъ въ той справѣ, бо вôдъ того часу, зачавъ дивитись на него косымъ окомъ. Навѣть Ишпанцѣ лякають ся рѣзника.

На Рôздво 1896 надъ осиротѣлымъ вôддѣломъ повстанцѣвъ по смерти Мацеа, взявъ проводъ генералъ Рівера и вôдъ того часу ажь до половины 1897 р. тревала завзята борба помѣжь повстанцями а Ишпанами. Кровавй стрѣчѣ вôдбувались майже що денно, зъ котрыхъ разъ одна а разъ друга сторона выходила побѣдоносно, ажь въ кôнци побѣда стала чимъ разъ бôльше перехилятись въ сторону повстанцѣвъ.

Въ августѣ минувшого року прійшло до забуренъ въ Ишпаніи, президента міністровъ Кановаса забили. За три мѣсяцѣ по смерти, Ишпанія такъ була занята внутрѣшными забуренями, що не звертала уваги на кубаньску ворохобню. Тымчасомъ Вейлеръ гулявъ свобôдно, не здрôгаючись передъ жаднымъ жостокимъ чиномъ — дусивъ старцѣвъ и дѣтей, мужчины и женщины. Одныхъ моривъ голодомъ, другихъ велѣвъ замыкати до вязницъ або краяти по рѣзвицки.

Зъ горожанами Сполученыхъ Державъ обходивъ ся мовь зъ собаками. Коли вже насмоктавъ ся людскои крови, на жадане Сполученыхъ Державъ, либеральне міністерство Сагасты, вôдкликало его до краю въ жовтню минувшого року. На его мѣсце прійшовъ Блянко.

Блянко на стôлько бувъ лагôднымъ, на сколько Вейлеръ бувъ жостокимъ. Прислав вôнъ до ряду Спол. Державъ мировй запевненя, а въ день подяки въ падолистѣ мин. року, повѣдомивъ рядъ того краю, що рядъ въ Мадритѣ годить ся на самоуправу Кубы. Старый Гомезъ, генералъ повстанцѣвъ, написавъ листъ до МкъКинлея, що радше волить боротись до послѣднои каплѣ крови якъ приняти таку самоуправу пôдъ зверхною властею Ишпаніи.

Мисія корабля „Maine."

Станъ рѣчи стоявъ теперь гôрше якъ коли небудь передъ тымъ. Посланець ишпаньскои королевы приѣхавъ до Вашинґтону и ту запевнявъ президента, що повстаня на Кубѣ такъ якъ бы не було, а ворохобить ся ще трохи найубожша людность. Въ тôмъ самôмъ часѣ дôйшли до Вашинґтону вѣсти про розливъ крови, про забуреня и спустошеня на Кубѣ. Гандель знищеный, а довозъ вôдтятый. Американьскій удѣлъ на Кубѣ ставсь безхосенымъ, а навѣть корабельнй компаніи перестали залагоджувати тамъ свои интересы.

Занепокоенй подôбными вѣстями, президентъ и комисія военна, постановили самй провѣрити станъ рѣчи и выслали военный корабель Мейнъ до гаваньского заливу, зъ котрого американцѣ мали слѣдити за правдивымъ станомъ рѣчи на Кубѣ. Повстанцѣ повитали корабель радôстно, бо чули, що пôзнають зъ часомъ ихъ слушнôсть; а Ишпанцѣ споглядали на корабель недовѣрчиво.

Коли Мейнъ станувъ въ гаваньскôмъ заливѣ, ишпаньскій посолъ написавъ до Мадриту листъ, въ котрôмъ зганьбивъ МкъКинлея, однакъ листъ перехоплено и вôдослано до Вашинґтону, черезъ що посолъ мусѣвъ вôдѣхати до краю.

Въ кôлька днѣвъ пôзнѣйше, розôйшлась по Америцѣ страшна вѣсть, що военный корабель Мейнъ збуреный, кôлькасотъ морякôвъ стратило жите. Сейчасъ выслано слѣдчу комисію, котра по 4 тыждняхъ слѣдженя оголосила, що експльозія наступила зъ внѣ. Було яснымъ, що Ишпанцѣ допустили ся зрады.

Послѣднй кроки.

Дня 9. марта с. р. перейшовъ въ конгресѣ біль, уповномочняючій выконавчу власть того краю выасигновати 50 міліонôвъ долярôвъ на оборону побережа. Те выкликало таке порушене въ Ишпаніи, що послы узнали за вôдповѣдне вôдѣхати до своихъ краѣвъ. Президентъ МкъКинлій вздержувавъ ся выповѣсти Ишпаніи вôйну и уживавъ усѣхъ средствъ, щобъ не допустити до неѣ, однакъ пôдъ напоромъ загалу, конгресъ ухваливъ вôйну, а президентъ пôдписавъ.

Про хôдъ вôйны ишпаньско-американьскои, мы вже писали и тому другій разъ того повтаряти не будемо, а конецъ вôйны покаже недалека будучнôсть. Не сумнѣваемось, що американцѣ выйдуть зъ тои вôйны побѣдоносно и тамъ, де доси повѣвала ишпаньска хоруговъ, знамя неволѣ и тираньства, повѣвати буде звѣздиста хоруговъ, знамя вôльности.

БЕРКУТЪ.

Зъ укрытого гнѣзда въ скалистôй десь щѣлинѣ
Зъ тяжкимъ вôнъ розмахомъ рванувсь пôдъ хмары синй,—
Зъ таємныхъ мовь жерелъ гнѣвлива думка рве ся,
Облетить свѣтъ и ажь о неба звôдъ опре ся,
Й бе важкимъ крыломъ, де лишь сягнути може,
И зве: Де правда та? Де ты, великій Боже?
Всѣ зорѣ збѣгла я, атомы всѣ въ природѣ
Перешукала скрôзь, тебе-жь спôткати годѣ.

* * *

Въ блакитѣ вôнъ зависъ недвижный, розпростертый,
Мовь надъ житемъ грôзный, невпинный образъ смерти.
Здаєсь, що до небесъ вôнъ гвоздями прибитый,
Та чуєшь, що вôнъ гнеть въ низъ вержесь — кровь пролити.
Ты чуєшь се и жахъ тебе проходить зимный:
Тажь надъ тобою тожь зависъ беркутъ нестримный!
Вôнъ не хибне тебе, хочь якъ высоко висить!
Чи много то ще хвиль тобѣ гуляти лишить?...

* * *

Ось рушивъ вôнъ. Плыве безъ маху крылъ въ блакитѣ,
Мовь човникъ Долѣ тче днѣвъ нашихъ пасма скрытй.
Спокôйно колесить, знижаєсь, знову зрываєсь,
За хмару крые ся, въ лазурѣ розплываєсь.
Лишь острый крикъ его вѣстить, що вôнъ голодный!
Такъ въ часъ тишѣ неразъ прорве ся плачь народный.
И защемить въ душахъ вельможныхъ бôль таємный,
Мовь землетрясеня вѣщунъ, той грôмъ пôдземный.

* * *

Я не люблю тебе, ненавиджу, беркуте!
За те, що въ груди ты ховаєшь серце люте,
За те, що кровь ты пешь, на низькихъ и слабыхъ
Зъ погордою глядишь, хочь самъ живешь изъ нихъ;
За те, що такъ тебе боѣть ся слабша тваръ;
Ненавиджу тебе за те, що ты царь!
И ось блищить мôй крѣсъ цѣль добра, выстрѣлъ певенъ,
И вбôйчеє ядро пôдъ хмары понесе вôнъ.
И замѣсть нести смерть зъ горы на земне ложе,
Ты самъ спôткаєшь смерть пôдъ хмарами, небоже.
И не якъ божій судъ, але якъ трупъ бездушный
Ты впадешь, судови тыхъ моихъ куль послушный.
И не остатный ты! насъ є стрѣльцѣвъ сто сотъ:
И все, що звесь беркутъ, полоще кровю ротъ,
Вывысшуєсь надъ миръ, трѣвогу й пострахъ сѣє,
Те кулѣ не уйде, якъ слушный часъ наспѣє.
А трупъ бездушный мы безъ жалю, безъ промовы
Ногою копнемо й пôдемо дальшь на ловы.

22—24 мая 1883.

Супокôй.

Супокôй — святоє дѣло
Въ супокôйнй часы,
Та сли въ часъ вôйны та бою
Ты зовешь до супокою, —
Зрадникъ або трусъ еси.

Бо коли народы въ згодѣ
Вразъ працюють, щобъ природѣ
Вырвать тайну не одну,
Въ тьму житя влить свѣтла досить, —
Горе тому хто пôдносить
Самовôльную вôйну.

Та коли въ робучу пору
Въ нашу хату и комору
Закрадаєсь лиходѣй,
Щобъ здобутокъ нашь розкрасти,
Ще й на насъ кайданы вкласти, —
Чи й тодѣ святый спокôй?....

15 юлія 1883.

Ив. Франко.

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ!"

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.